

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

הכנת מאכלים בשבת

תוכנית: במסגרת סדרת המאמרים על מאכל הסושי, בגיליון הראשון (מספר 289), עסקנו בסוגית 'ברכת מאכל הסושי'. בגיליון השני (מספר 290), חקרנו האם יש 'חשש תולעים באצות ים' (גורי). בגיליון השלישי (291), ביררנו האם יש חשש

'בישול עכו"ם במאכל הסושי'. בגיליון הנוכחי האחרון בסדרה (מספר 292) נלמד בעז"ה, האם מותר להכין סושי בשבת?

שלבי הכנת הסושי: האם יש חשש איסור בתהליך הכנת סושי בשבת, החל מהכנת המרכיבים השונים, ועד להגשתו לאכילה. מצד הדינים הבאים: 1. 'מחתך' כאשר חותך מתחילה את האצות בגודל מיוחד, ובחיתוך 'הרול' הסופי בצורה מושלמת (ראה מדור 'עדכוני הלכה'). 2. 'ממרח' ו'ממחק' בפזיור והדבקת האורז על כל האצה. 3. 'טוחן' בחיתוך האבוקדו והירקות והדג לחתיכות דקות וארוכות. 4. בורר בהסרת העור של הדג. 5. 'מבשל' בשריית או הדחת הדג במים רותחים. 6. 'בונה' ו'מכה בפטיש' בדיבוק המאכלים ויצירת רולדה. 7. מבואר **בשו"ע** (או"ח) סימן שח סעיף לב, דג נא שאינו מבושל הוא מוקצה בשבת, האם בזמננו שמצוי מאכל הסושי בעולם כבר אינו מוקצה, כיון שדג נא ראוי לאכילה?

מקוצר הגיליון, לא ביררנו מספר נושאים נוספים, כגון, האם מותר למלוך ולטבל בשבת את הדג החי שבתוך הסושי מצד מלאכת 'מעבד', ראה **דור המלקטים** (על סימן שח סעיף ה, עמוד 9192) לשיטות ומראי מקומות. ובדין להפריד ולהסיר את עור הדג מהבשר, האם אסור משום מלאכת 'מפשיט', ראה **דור המלקטים** (על סימן שכז סעיף ד, עמוד 9323) לשיטות ומראי מקומות, והאם מותר להוסיף לאורז עמילן כדי שיהיה דביק, ניתן להשיג את המראי מקומות במערכת הילכתא.

כללו של דבר: העולה מהגיליון, בהכנת מאכל הסושי בשבת, יש להתבונן היטב שלא יכשל, ובכמה דינים דומה מאוד להכנת 'ביצה עם בצל' בשבת, שעסקו בדינו רבות בספרי הפוסקים בדורות האחרונים, וכמה ציווחו קמאי על הנשלים מחוסר ידיעה בהכנת המאכלים לסעודת שבת.

וכן במגוון המאכלים שמבינים כיום לאירועים מכובדים כמו שבת שבע ברכות, וקידושא רבא, צריך להתבונן שלא יעבור בהכנתו על זיז כלשהו מהלכות שבת.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'הכנת סושי בשבת'

דיבוק האורז על האצה

ממחק: מבואר **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק יא הלכה ה ו), מלאכת 'ממחק' דאורייתא, הינה בהחלקת פני עורות בעלי חיים להכינם לשימוש. איסור 'ממרח' תולדה של מלאכת 'ממחק', הינה כאשר ממרח דבר אחר כמו רטיה, שעווה, זפת, וכיוצא בהן מדברים המתמרחין עד שיחליק פניהם.

וכתב **בסמ"ק** (ספר עמודי גולה סימן רפב הגהה יח), הביאו **במגן אברהם** (סימן שכא ס"ק כט), באוכלין אין ממחק דאורייתא, כשם שאין עיבוד באוכלין, אבל יש ממחק באוכלין מדרבנן. ומכל מקום מותר למרוח תפוחים מבושלים בתוך הפשטיד"א, כי המטרה אינה ליישר שכבה אחידה, אלא למלא במקום שלא נמצא שם.

לשיטת הסמ"ק יש איסור ממחק מדרבנן באוכל מוכן, מאידך לשיטת המרדכי באוכל מוכן לאכילה גם מדרבנן מותר. וכפי שכתב **המרדכי** (ריש פרק כלל גדול), הביאו **הרמב"א** (סימן שכא סעיף יט), שמותר להחליק האוכל בשבת, ואין בזה משום ממחק, האיל ואפשר לאכלו בלא זה. ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך תבוא עליו ברכה. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק פב) ולמרוח תפוחים מבושלים על הלחם והוא הדין שומן וחמאה בודאי שרי. וכתב **בביאור הלכה** (ד"ה תבוא עליו ברכה) טעם ההיתר, שאין כוונתו למרוח, כי אם למלא במקום הריק, ואף שהוא 'פסיק רישא' באיסור דרבנן, כאן שיכול לאכלו בלא מירוח אין להחמיר כלל.

עוד כתב **הביאור הלכה** (ד"ה במאכל) שאם הדרך לייפות להחליק, נראה כממרח אסור. על פי דבריו, הזהירו **בשבת הלוי** (חלק א סימן פו) **ובתשובות והנהגות** (חלק ב סימן קפא), שבהכנת מאכל ביצה עם בצל בשבת, יש להחמיר ולא ליפות המאכל ולמרח אותו על הצלחת משום חשש ממרח, בפרט אם יש בו תערובת תפוחי אדמה המתדבקים, שיש להחמיר בזה והרמב"א עליו ברכה. מאידך לדעת **החוט שני** (שבת חלק א פרק יד אות ג) מותר ליישר סלט ביצים או כבד קצוץ וכדומה, שיהיה בצורה יפה ומסודרת, אף כאשר מיישר בכלי. ורק בדבר שדרכו בכך, יש להחמיר שלא למרוחו.

סברות שיהיה מירוח: לגבי 'ממרח' ו'ממחק' בפזיור והדבקת האורז על כל האצה, הן באופן שהאורז מקיף את הרול מבחוץ, והן באופן שהאורז נמצא מהצד הפנימי של האצה, הרי יש מטרה בייפוי הגלגול, ורוצה את התוצאה בצורה יפה ומיוחדת, ולומדים את מלאכת הגלגול חודשים ארוכים, ונדרש ניסיון של שנים

לעילוי נשמת

הרה"צ רבי חיים דוד משי זהב זצ"ל
נלב"ע ח' טבת תשנ"ב
הנוצח ע"י נכדו הרב שמואל הניג

להניח. וכעין זה כתב בשלחן שלמה (ש"י יא, ב) לגבי עור של דג, שיתכן שנחשב מין אחד. וחידוש באהרות שבת (פרק ט סעיף צג), במה דברים אמורים, במקום שהדך לאכול את העור, אבל במקום שאין הדרך לאכול את העור אינו נחשב אוכל, והרי הוא כקליפת תפוז ומותר להסירה רק כדי לאכול לאלתר.

ואשר על כן: בהכנת השושי הדרך להוריד את העור של הדג לפני שנותנים אותו בסו, ומבואר ברמ"א שנחשב 'בורר' ומותר להסירו רק בכדי לאכול לאלתר. וביאר האגרות משה, אם העור ראוי לאכילה מותר גם להניח, ואם העור אינו ראוי לאכילה מותר רק לאלתר. ולדעת האחרות שבת, ההיתר של עור ראוי לאכילה מותר רק במקום שהדרך לאכול, אבל אם במציאות אין הדרך לאכול דג נא עם עור, חוזר להיות דינו כקליפה, ומותר רק לאלתר.

3. גלגול ה'רול'

בבונה: כתב הרמ"א (הלכות שבת פרק ז), הביאו המגן אברהם (סימן שי"ט ס"ק יח), והמשנ"ב (סימן שי"ט ס"ק סג), העושה גבינה בשבת, חייב משום 'בונה' של המגנן חלק לא חלק, ודיבוק הכל עד שיעשה גוף אחד, דומה לבנין. וכתב המגן אברהם (סימן שמ ס"ק יז), שאיסור 'בונה' באוכלים הוא רק כאשר מחבין ליפותו ולהשוותו כמו בגבינה. ולכן המדבק עיגולי דבילה, אסור רק משום 'מעמר' ואין איסור משום 'בונה', שאין כוונתו ליפותו ולהשוותו.

על פי זה, הורה הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שבת הלוי חלק ו סימן כט) לגבי חיתוך המדבק בצורה מיוחדת, או בהכנת בצל וביצים בשבת בצורה מיוחדת, אם נקלט להחמיר ולאסור בונה בגבינה אפילו על מנת לאכול בו ביום, יש מקום להחמיר בזה משום סרך בונה לכתחילה, ובפרט באופן שמעורב בהם משקה המדבק אותם כאחד, והוא מוסיף להשוותם ליפותם בבירה.

מאידך מבואר במהרש"ם (דעת תורה או"ח סימן שכא ד"ה ומותר עמוד ר"ז), הביאו בשביתת השבת (מעמר ס"ק יב), שאין חשש בונה בהכנת ביצה עם בצל, שאינו חיבור חזק, ומתפרק בקל, וכיון שכל המטרה היא על מנת לאכול מיד, אינו דומה לבנין כלל.

חשש בבונה: ואשר על כן: לדעת הג"ר ישראל בעלסקי זצ"ל (דף הכשרות חלק כד, מספר ד עמוד כה, דור המלקטים סימן ש"ד עמוד 2173), יש להסתפק אולי הוא בכלל בונה, ולכן ההמלצה לא להכין שושי בשבת. וכן לדעת הג"ר יצחק ברוקוביץ שליט"א (דור המלקטים סימן ש"ד עמוד 2173) לשיטת המחמירים בגבינה, אין להכין שושי בשבת משום חשש בונה.

כמו כן לדעת הג"ר אשר זעליג וויס שליט"א (קובץ אור השבת כרך כט עמוד כד, חת"ת ויש להחמיר ויש להימנע מהכנת שושי בשבת, מחשש שדומה למגבן שחייב משום בונה, ובסושי אינו קיבוץ וחיבור לבד אלא מייצר בלגולל מאלס וסיד חדש, ומאידך יתכן שאין כאן חיבור גמור. אך ברור לו שאין חשש תופר בהכנת שושי, שאינו שושי ודיבוק של ממש, אלא הלחות גורמת לדיבוק מסוים שנפתח בקלות, ואינו אפילו תפירה שאינה מתקיימת. וכן הוכיח באריכות הג"ר עקיבא זרשוביץ שליט"א (קובץ אור השבת כרך כט עמוד לט), שיש חשש איסור בונה זה להכין שושי בשבת, ולא מצינו תנאי של בנין חזק, וכל דיבוק אוכל זה לזה הוא בכלל בונה.

אין חשש בבונה: מאידך, לדעת הג"ר רפאל ברוך פיסגוס שליט"א (קובץ אור השבת כרך כט עמוד לא), הדבר פשוט להחייב ואין מקום להחמיר כלל שהכין שושי בשבת, שהרי הם שני מאכלים שנדבקו ביחד, וכל אחד ניכר לעצמו, ומתפרק לכל בקלות, ואינו דומה לבונה בעיגול דבילה או גבינה שנהפכים לגוש אחד. ומוכיח כדבריו מדברי המהרש"ם והשביתת השבת שהתירו הכנת ביצה עם בצל. וצירף שושי הראשונים שאין בו באוכלין, ואסור כסברות נוספות.

מכה בפטיש: מבואר בשו"ע (סימן שי"ט סעיף ד) שאסור להדיח בחמין קולים האיסופנין, שדחתו היא גמר מלאכתו, לדעת רוב האחרונים וכן הכרעת המשנ"ב (ס"ק לז), שהאסור רק בחמין, אבל בצונן מותר. שכל דבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל בשבת. מאידך דעת הפרי מגדים (אשל אברהם סימן שי"ט ס"ק טז), שאפילו בצונן אסור, כיון שאינו ראוי לאכילה מהמתן מליחותו בלי שטיפה, אסור להדיחו אפילו בצונן משום 'מכה בפטיש', וכן נוטק הלבוש (סימן שי"ט ס"ק יז), ושו"ת רב פעלים (חלק ב סימן נב), שיש איסור 'מכה בפטיש' באוכלים. והסיק בבאר מלכה (סימן שי"ט סעיף ד ד"ה וחתחת), שדברי הפרי מגדים שיש איסור מכה בפטיש באוכל הוא דבר חדש שלא נמצא

כדי להגיע לדרגת 'מומחה' בהכנת 'מנות יוקרה', וגם לפי שיטת החוט שני כיון שמכיוון את השושי בסוג אורז ספציפי המבושל בתרבות מיוחדת, נמצא ש'דרכו כבן' לייצר צורה נאה של 'רול' שושי, וממילא יש להחמיר. נמצא שלפי שיטת הסמ"ק יש בעשייתו חשש מלאכת 'ממחק מדרבנן', ולשיטת המרדכי המחמיר תבוא עליו בורה.

סברות שאין מירוח: אורז אינו דבר המתמרח, ואינו דומה לחמאה שמתמרח היטב, ואפילו לשיטת הסמ"ק אין באורז תורת מירוח. ובפרט באורז המונח בתוך השושי, שיתכן שעיקר מחשבתו היא לפזר את האורז בצורה שוה, ולא להחליקו בצורה יפה.

1. חיתוך פירות, ירקות, ודגים

דק דק: מבואר בשו"ע (סימן שכא סעיף יב), המחמיר ירק דק דק חייב משום טוחן, וכתב הרמ"א שהאיסור הוא רק בחותך ומניח, אבל באוכלו מיד לכל מותר, כמו לגבי בורר שמותר לבזרר אם רצונו לאכול מיד. וכתב המשנ"ב (ס"ק מה), יש מפקקים בהיתר של הרמ"א, ולכן יזהר גם בסמוך לסעודה לחתוך חתיכות גדולות קצת, ומכל מקום המקילים לחתוך דק דק אין למחות בידם. דיש להם על מי שסומכו, וההיתר הוא רק בסכין, אבל בכלי המיוחד לכך אסור. ולמנהג הספרדים, כתב הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל (לית חן סימן סב עמוד צח), שהמנהג להקל לחתוך בשבת ירקות דק דק על מנת לעשות מהם סלט, לאוכלם לאלתר.

דק באורך אסור: וחידוש הצמח צדק (שבת פרק ז דף ע"ד), הביאו בקצות השלחן (סימן קכט בדי השולחן ס"ק יב), שהמחמיר את הירק דק דק בעוביו, למרות שהשאר הוא כל האורז של הירק, חייב משום טוחן. וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ארהות שבת פרק ה סעיף ד) שנחשב טוחן, והוכיח כן מלשון רש"י (שבת דף ע"ד ד"ה חייב), עשאן דקות מאחת שתיים או שלש, הרי זה טוחן.

דק באורך מותר: מאידך, דעת האגרות משה (או"ח חלק ד סימן עד טוחן אות ג עמוד קמב), שרק בקנים חייב בחיתוך דק ברוחב בלי אורך, אבל באוכלים האיסור הוא דוקא דק דק באורך וברוחב. וכן דעת המנחת שלמה (חלק א סימן צא ס"ק יג), שרק בקנים הראויים למלאכתם מיד נאסר בחיתוך דק באורך כמו 'דיקטים', אבל באוכל שעדיין צריך לטחונם בשיניים אין איסור כי אם דק דק. וכן דעת החוט שני (שבת סימן יב ס"ק ב עמוד צח).

ואשר על כן: חיתוך הירקות במגירת דק דק לצורך הציפוי, אסור לכל הדעות, כיון שהוא כלי המיוחד לכך, חיתוך דק דק סמוך לסעודה בסכין, מן הדין מותר, ויש מפקקים, ונכון להחמיר, והמקיל אין למחות בידו. ולמנהג הספרדים מותר.

חיתוך האבוקות, והירקות, בפרוטות דקות ואורכות כדי לשלבם ברול', כאשר אינו סמוך לסעודה תלוי במחלוקת האחרונים לפי שיטת צדק שבו משום טוחן, ולפי האגרות משה אין בו משום טוחן, כאשר הוא סמוך לסעודה, דאם נמוך דק דק סמוך לסעודה.

ג: מבואר בשו"ע (סימן שכא סעיף ט), מותר לחתוך בשר מבושל או צלי דק דק בסכין, והוסיף הרמ"א אבל אסור לחתוך דק דק בשר חי לפני העופות, כיון שאין יכולים לאכול בלא חיתוך קמשי ליה אוכל. ובמשנ"ב (ס"ק לד), כתב שהט"ז והגר"א מקילים עמו, ומבואר בפמ"ג (אשל אברהם סימן שכד ס"ק א) הביאו המשנ"ב (סימן שכד ס"ק כא), שהאיסור הוא דוקא להאכיל לאחר זמן, אבל מה שעדנו להאכיל בפעם אחת מותר, כמו באדם. ונחלק עליו החזו"א (או"ח סימן ד ד"ה ולמש"כ), שגם כאשר מאכיל לעוף לאלתר, אסור משום טוחן.

ואשר על כן: חיתוך הדג דק דק, מבושל מותר, נא לשיטת הרמ"א אסור כיון דמשיי ליה אוכל, לשיטת הט"ז מותר. חיתוך דק נא לאכול לאלתר, לדעת המשנ"ב מותר גם לדעת הרמ"א, לדעת החזו"א אסור לדעת הרמ"א.

2. הסרת עור הדג

נחשב כקליפה: כתב הרמ"א (סימן שכא סעיף יט), אסור לקלף שום ובצל להניח. משום איסור בורר, אבל לאכול לאלתר מותר.

ולדעת הג"ר משה מינשטיין זצ"ל (אגרות משה חלק ד סימן עד בדין בורר) עור של דג עוף ושל דג שראוי לאכילה, נחשב לדבר אחד עם הבשר של הדג ואין בו תורת בורר, ומותר להסירו, כי נחשב כחומר קצת מחתיכה גדולה של בשר, ומותר גם לנת

תשע"ו גליון קטז עמוד א) מביא דעות בשם כמה פוסקים. רבים מהציטוטים המופיעים להלן מובאים בשמו. לדעת הג"ר נסים קרליץ זצ"ל, והג"ר שלמה זלמן אולמן זצ"ל, והג"ר חיים קנייבסקי שליט"א, והג"ר חיים מאיר זאנאוור שליט"א, והג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א, לרוב בני אדם דה חי הוא מוקצה, ורק לאוכלי הסושי דה חי אינו מוקצה.

וכעין זה הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל לגבי ביצה חיה, למרות שמבואר בשו"ע (סימן שי סעיף ב) ובערוך השולחן (ס"ק נח), שביצה חיה שאינה מבושלת אינה מוקצה, בזמנו שאין דרך לאכול ביצה חיה היא זה מוקצה, ורק אצל חזנים וכדומה, שזרעם לגמוע ביצה חיה, אינה מוקצה שעומד לכך מערב שבת.

בעיר שמצוי אוכלי סושי: לדעת הג"ר מרדכי גרוס שליט"א, והג"ר יעקב מאיר שטרן שליט"א, בעיר שמצויים בה הרבה אוכלי סושי, וביאר מוקצה גם לאנשים שלא אוכלים סושי, אבל בכל שאר העולם הרי הוא מוקצה. וכן כתב בספר טלטולי שבת (באנגלית, עמוד קב בהמה ב), ובספר נחלת ישראל (פרק ט אות ט עמוד תתקל) ששמועס שמצוי אוכלי סושי אין דה גא מוקצה.

ויש לדמות לזה מה שכתב במשנ"ב (סימן שח ס"ק קט), שצריך 'רוב העולם' לגבי מאכל בהמה, בשביל שיהיה מותר משום מוקצה. וביאר במנחת יצחק (חלק ז סימן טז) שאין הכוונה רוב העולם ממש, אלא הכוונה לסתם בני אדם. ובחוט שני (שבת חלק ג עמוד קלא), ביאר שרוב העולם פירושו, רוב בני אדם שמגדלים בעלי חיים, לאנשים מינים שרק עשירים מגדלים אותם.

לכל העולם: לדעת הג"ר יצחק וייס שליט"א, והג"ר מנדל שפרן שליט"א, כיון שמקצת בני אדם אוכלים אותו חי, אינו מוקצה גם עבור אותם שלא אוכלים סושי, ואפילו שאינו מתובל כלל שהרי מותר לתבול בשבת והוסיף הגר"מ שפרן, שאם הדג צריך השריה ממושכת וכדומה, שלא יספיקו להכינו למאכל בשבת, בוודאי הדג מוקצה מחמת גופו. וכן לדעת הג"ר ישראל בעלסקי (דף הנכרות ח"ד מספר ד עמוד כה), בזמנו שמצוי אוכלי סושי אינו מוקצה.

וכתב בספר מעשה השבת (חלק ב פרק כא הערה כה), שאם אין אפשרות לאכול את הדג כמות שהוא, רק לאחר הדחה במים חמים, או כבישה בחומץ או מיץ לימון, הדג מוקצה מחמת גופו.

רק במבוק: לדעת הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א, גם במקום שרגילים לאכול את הדג חי, אין להמיר להתייר בטלטול מכמה טעמים, כי רק סוג דג מסוים ראוי לסושי, וצריך מומחה מיוחד לחתוך ולנקותו ולתבולו, ואין כל אדם בקי במלאכת הסושי, ועדיין אינו ראוי לאכילה. אבל אם הדג חתוך ונקי ומתובל ומוכן לאכילת הסושי, יש להתייר במקום שיש רגילים לאכול.

בפוסקים ויש כמה סתירות לזה, ואין להחמיר בהדחת צונן בכך. וכתב הג"ר נסים קרליץ זצ"ל (חוט שני פרק לו הערה ב), שגם לדעת הפרי מגדים, אין איסור 'מכה בפטיש' במאכל שראוי לאכילה כמות שהוא, אלא שהוא חפץ לעשותו בצורה מסוימת, כמו להמיס קפה נמס, שאין בו חסרון מצד עצמו, אלא שרוצה שיהיה בצורת משקה.

ואשר על כן; לגבי הכנת וגימור מאכל הסושי, לדעת רוב האחרונים והכרעת הביאור הלכה פשוט שמותר שהרי אין 'מכה בפטיש' באוכלים, וגם לדעת הפרי מגדים שיש מכה בפטיש באוכלים המכה כבר ביאר בחוט שני שאם ראוי לאכילה כמות שהוא אין בו 'מכה בפטיש', וכן מסיק הג"ר אשר זעליג וייס שליט"א (קובץ אור השבת כט עמוד כט), שלא שייך מכה בפטיש בסושי, שהרי כל המרכיבים ראויים למאכל לפני כן, ורק כורך ומדבק אותם ביחד. ויש להוסיף, שגם בדג נא שאין ראוי לאכילה רק בתרבות הסושי, הרי יכול לאכול דג עם אורז ושאר ירקות ואצות הכל ביחד בלי כורך, והכריכה לא תיקנה את המאכל כלל.

מבשל: מבואר במשנ"ב (סימן שיח ס"ק לו, וביאור הלכה ד"ה חוץ), שהדחה המכשירה את הדג באכילה אסורה משום בישול, שזהו גמרי מלאכתו. והביא שיטת כמה אחרונים, שאם יכול לאכול בלא הדחה, מותר להדיחן בחמין מכלי שני. והכריע למעשה כשיטת הט"ז ושולחן עצי שטים וחי"א דם, שיהיה לא להדיחו בחמין, אפילו מכלי שני, אפילו שראוי לאכילה הדחה.

ואשר על כן, יש שמשרים או מדיחים במים רותחים את הדג שמכניסים בתוך הסושי לפני הגלגול, כדי להכשירו לאכילה. ויש לחוש בזה משום בישול וכמבואר במשנ"ב. וכתב שו"ת ויזבא אלקנה (חלק ג או"ח סימן י) שאסור לחמם בשבת סושי על הפלטה, כי אינו מבושל לגמרי.

4. מוקצה בדג חי

תקנה: מבואר בשו"ע (או"ח סימן שח סעיף לב), לגבי דג נא' שאינו מבושל הוא מוקצה מחמת גופו בשבת, כי אינו ראוי לאכילה. ודג נא שראוי לאכול בתוך הסושי, נחלקו הפוסקים האם בזמנו שמצוי מאכל הסושי בעולם כבר אינו מוקצה, כיון שדג נא ראוי לאכילה, או לא. ונפקא מינה לענין דג שנפל מתא ההקפאה בשבת ורוצה להחזירו, או שהמקפיא הפסיק לפעול ורוצה להעביר לשכן. [כמה תלמידי חכמים העירו, שאם אסור להכין סושי בשבת, איך סברו המתירים שהופקע הותרת מוקצה מדג נא, הרי בשבת זו אין הדג עומד לאכילה, ואולי אדם שרגיל באכילת סושי, יכול לאכול דג נא עם שאר הרכיבים גם ללא גלגול, ואולי מותר לכסוס דג נא כמות שהוא, ועוד כיון שסוף סוף קיים אופן לאכול דג נא, כבר אינו מוקצה מאכילת אדם].

רק לאוכלי סושי: בגיליון וישמע משה (פרשת בהעלותך

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **שבת קודש:** בכל שלבי הכנת הסושי בשבת יש להתבונן היטב שלא יהא חשש מכשול, ובכמה דינים דומה להכנת 'ביצה עם בצל' בשבת.
- ב. **מחתך וממרח:** אין חשש איסור 'מחתך' כאשר חותך מתחילה את האצות בגודל מיוחד, וכן בחיתוך 'הרול' הסופי בצורה מושלמת. שאין מחתך באוכל. לגבי 'ממרח' באוכלים, נאמרו כמה שיטות בפוסקים כפי שהתבאר בגיליון, ולגבי הדבקות האורז על האצה, יש להסתפק האם הוא בכלל איסור 'ממרח', או לא.
- ג. **טוחן ובורב:** בדיני טוחן נאמרו הרבה פרטי דינים כפי שהתבאר בגיליון, ולגבי סושי, אין לגרר ירקות במגררת דק דק, ונחלקו הפוסקים בדין חיתוך דק סמוך לסעודה, ולגבי חיתוך דק באורך ולא ברוחב, לשיטת הצמח צדק יש בזה משום טוחן, ולשיטת האגרות משה אין בזה משום טוחן. הסרת עור דג נא, כיון שאין העור ראוי לאכילה מותר רק באכילת אלאחר.
- ד. **בונה:** המקבץ אוכלים חלק אל חלק ודברים גלוג, חייב משום בונה. ודוקא כאשר מתכוין ליפותו ולהשוותו כמו בגבינה. ובסושי רוב הפוסקים סוברים שאסור להכינו בשבת, מחשש בונה. ויש מי שהיקל שאינו נחשב בונה, כיון שרק חיבר מאכלים שונים זה לזה ומתמקד בקל.
- ה. **מכה בפטיש:** לדעת רוב הפוסקים אין 'מכה בפטיש' באוכלים, לדעת הפרי מגדים יש 'מכה בפטיש' באוכלים. ובסושי לכל הדעות אין 'מכה בפטיש', כיון שכל מי היה ראוי לאכילה, ורק כורכים ביחד.
- ו. **מבשל:** אסור להדיח או להארות את דג הסושי ברותחים, מחשש איסור מבשל.
- ז. **מוקצה:** נפסק בשו"ע שדג נא' מוקצה, ובזמנו שמצוי אוכלי סושי, נאמרו השיטות הבאות, לאוכלי סושי אינו מוקצה ולכל העולם מוקצה, בעיר שמצוי שם אוכלי סושי אינו מוקצה ובכל העולם מוקצה, בכל העולם אינו מוקצה, דג מוכן לסושי אינו מוקצה ואם צריך הכנה מוקצה.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: מה הדין בקומקום נשלף מיוחד לשבת?

קיים דגם של קומקום נשלף מיוחד לשבת מחברת 'אור לשבת' באישור 'מכון מדעי טכנולוגי להלכה', מה הדין לגבי השימוש בשבת, מצד חשש טלטול מוקצה בגוף חימום, והאם יש גזירה בשימוש, שמה יוציא את כל המיסים, ויגרם לניתוק המכשיר מזרם החשמל?

כתבו מאמרים בנושא: הג"ר אברהם משה הלפרין שליט"א ראש מכון מדעי טכנולוגי להלכה, הג"ר חיים אהרן בליינר שליט"א (חוקי חיים גיליון 205), הג"ר ישראל מאיר מורנגסטרן שליט"א (מטבח כהלכה עמוד 370), הג"ר ישראל קלין שליט"א (בקונטרס בירור השימוש במקררים).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות' קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 1532-6507823
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 291 בסך 100 שקל במזומן
הג"ר מרדכי דוד טרוביץ שליט"א

מחבר ספר משנה ברכה על משנ"ב הלכות ברכות

מדור זה הוקדש השבוע

לעילוי נשמת הר"ר מאיר בן יעיש ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

קושר באוכלים

שאלה: יש כמה סוגי ממתקים העשויים כמו חוט ארוך, והשאלה האם מותר בשבת לקשור את הממתק קשר על גבי קשר, ולאכול את הממתק עם הקשר?

תשובה: כתב **השו"ע** (סימן שכד סעיף ד) אין איסור קושר ומתיר באוכלין, ולדעת **המ"א** (שם) יש קושר ומתיר באוכלים, וההיתר הוא רק בקשר שאינו של קיימא. והכרעת **המשנ"ב** (סימן שכד ס"ק יב, ביאור הלכה סימן שז סעיף ה ד"ה עניבה) לדינא אין להקל כי אם בקשר שאינו של קיימא, כי דעת **רש"י** (שבת דף קנ"ז ד"ה בגמיו), ו**הרמ"ך** (המובא בכסף משנה הלכות שבת פרק י הלכה ד), שיש קושר ומתיר אף במאכל בהמה, ודעת **החיי אדם** שגם הרמב"ם מודה דבש דבש ותבן יש קושר ומתיר.

עוד מובאר **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק י הלכה ד), שבגמיו לח שראוי למאכל בהמה אין איסור קושר, ומותר לקשור בו את הנעל, וכן נפסק **בשו"ע** (סימן שח סעיף טו) שמותר לקשור בשבת את הנעל בגמיו לח. טעם הדבר מובאר **במגן אברהם** (סימן שח ס"ק כט) ו**במשנ"ב** (סימן שח ס"ק סא, סימן שז ס"ק לד), ולא שייך במאכל קשר של קיימא. והביא **המשנ"ב** בשם **החיי אדם** שדוקא בגמיו לח דכשיתבש תנחץ, אבל קש ויכוצא בו וכן בעלין של לולבין דלא מיתנחץ דינו כתבן.

עדכוני הלכה

חיתוך האצות וה'רול'

אין מוחתך באוכל: מובאר **בשו"ע** (סימן שכב סעיף ד), אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלל, לפיכך מותר לקטום אפילו בסכין, קש או תבן ולחצוץ בו שיניו. וביאר **המשנ"ב** (ס"ק יב), שאפילו אם מפיד על המדה אין איסור 'מחתך', כיון דדבר אוכל הוא, וביאר **בחוט שני** (חלק א פרק טז ס"ק ב) אף שמייפהו בחיתוך, אינו מבוטל את המאכל, והרי זה 'שימוש במאכל'.

ואשר על כן; אין חשש איסור 'מחתך' בסוסי כאשר חותך מתחילה את האצות בגודל מיוחד, ובחיתוך 'הרול' הסופי בצורה מושלמת, שאין מחתך באוכל. אכן במאכלים שנוצר כיתוב או צורה מיוחדת, אין חשש 'מחתך', אבל יש חשש 'כותב' כמובאר **בחיי אדם** (סימן צב סעיף ג).

נושא הגיליון הבא:

'קומקום נשלף מיוחד לשבת'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, חוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי
02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com